

לא תגנוב

בפרשה זו מתואר, בין השאר, מעמד מתן תורה. במעמד זה ניתנו עשרת הדיברות. הדיבר השמיני הוא האיסור לגנוב, ובו בחרנו להתמקד הפעם.

על חשיבותו של דיבר זה ועל משמעותו, נראה שאין צורך להכביר מילים. לשמחתנו, איסור זה מקובל על הכול, וכמעט שאין התלבטויות בעניינו. מתי בכל זאת מתגלה התלבטות? כאשר מדובר במקרים גבוליים, במקרים שלא ברור האם הם אכן בגדר גִּנְבָה.

לדוגמה: האם להשתמש בצבעים של ילד אחר בכיתה בלי לשאול אותו זו גִּנְבָה? אם נשאל ילדים, מקצתם יאמרו שזה "לא נורא", ומקצתם ישיבו שזה "לא בסדר", אך לא יגדירו זאת "גִּנְבָה". ואולם, זו הגדרתה של המילה גִּנְבָה – לקיחת דבר של מישהו אחר בלי רשותו. גם אם יש כוונה להחזיר את הצבעים (במקרה זה), נעשה בהם שימוש שאי אפשר להחזיר (נכון שמדובר בכמות קטנה של צבע, אך כרגע נעסוק בעיקרון).

המקרה המוצג במכתב מציג את המורכבות היכולה להתעורר במקרים כאלה. לעתים, גם אם ברור שמדובר בגנבה, חשוב לדעת כיצד להתייחס לכך. חשוב להדגיש שהמורכבות המתלווה לאיסור אינה מורידה מחומרתו, אלא מדגישה שאפילו כאשר מדובר באיסורים חד־משמעיים מסוג זה, נדרשים מאתנו שיקול דעת ורגישות.

במדור בין השורות

לשיר המופיע הפעם במדור מסר מורכב, וכדאי להתעכב על כך עם התלמידים. הילד בשיר (שפתאום מופיעים אצלו חפצים שאינם שלו) מסיר מעליו אחריות, וטוען שאינו יודע כיצד הדברים הגיעו אליו... ילדים צעירים נוטים לא פעם לנהוג כך, וגם ילדים בוגרים ואפילו מבוגרים טוענים לפעמים שאין להם קשר לאירוע מסוים, אף על פי שכל העובדות מעידות אחרת. אפשר לפתח דיון ולשאול: האם הילד צודק? מה אפשר לענות לו? אפשר גם להזכיר שהילד לא מעוניין להיות גנב, ולשאול: האם יש לכך משמעות, או שצריך להתייחס רק לעובדות?

על המדרש

התנא בן בג בג מורה כאן הלכה מפתיעה: אסור לאדם להחזיר את מה שנגנב ממנו באמצעות גנבה. לכאורה, אין זו גנבה כלל, אלא השבת חפץ לבעליו. אך בן בג בג אינו עוסק רק במעשה הלקיחה של חפץ שאינו שייך לאדם, אלא בעצם הפעולה של לקיחה בכוח היכולה לגרום לאחרים לחשוב שהאדם המשיב את רכושו הוא גנב.

אגב, מדרש דומה מופיע בשם תנא זה גם בתלמוד הבבלי, אך שם הסיום מפתיע: "בן בג בג אומר: אל תיכנס לחצר חברך ליטול את שלך שלא ברשות, שמא תראה עליו כגנב. אלא שבור את שיניו ואמור לו: שלי אני נוטל" (בבא קמא כ"ז, ב). כאן בן בג בג דואג למה שיחשוב הגנב בעצמו, ומציע התנהגות אלימה כדי להוכיח בעלות.

שאלות לדין:

- האם אתם חושבים שהצעתו של בן בג בג טובה? מדוע?

(אם בוחרים להציג את המדרש השני):

אילו מההצעות של בן בג בג נראית לכם נכונה יותר? נמקו! אפשר לערוך דיון בפני כל הכיתה באמצעות תלמידים שייצגו את שתי הדעות.

מה בפרשה

ביקור יתרו ועצתו למשה – לאחר ששמע יתרו על יציאת מצרים, הוא הביא את בתו צפורה ובניה אל משה. הוא גם הביע שמחה על הצלת ישראל, הכיר בגדולת ה' ויעץ למשה בדבר מינוי שופטים.

מעמד הר סיני ועשרת הדיברות – זה הנושא המרכזי בפרשה. בפרשה מסופר על כריתת הברית בין ה' ועם ישראל ועל מתן עשרת הדיברות שהם היסוד לתורה כולה. בעשרת הדיברות נקבע ייחודו המוחלט של האלוהים, מופיעים האיסור לעבוד פסילים ולשאת את שם ה' לשווא, הציווי על קדושת השבת, חובת כיבוד הורים והאיסורים המוחלטים לרצוח, לנאוף, לגנוב, להעיד עדות שקר ולחמוד את אשר לזולת.